

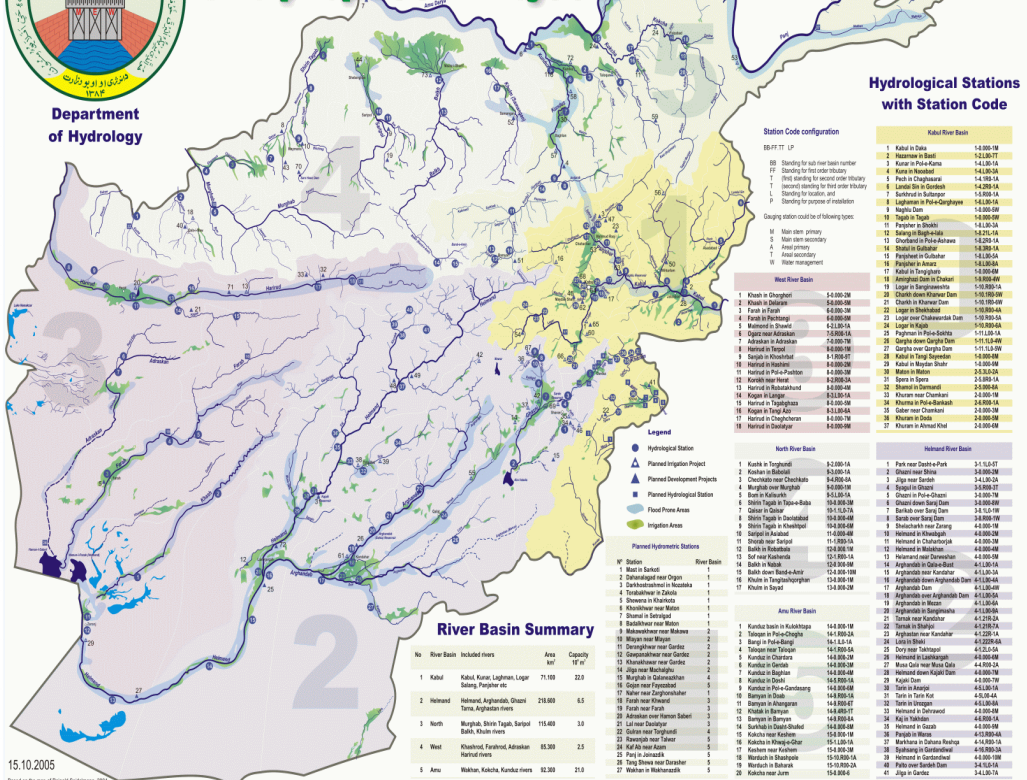

دریاهای افغانستان

افغانستان یک کشور سیر آب کوهی بوده دارای ۱۳۰ دریا دریاچه بوده از جمله ۴۳ آن بزرگ می‌باشد. بدین معنی است که از هر ولایت افغانستان حد اقل 3 دریا می‌گذرد. هیچ ولایت افغانستان بدون دریا نیست. علاوه بر این هزاران چشمه جوی و جویبار با این دریاها ملحق می‌گردد. تمامی دریاهای افغانستان به پنج حوزه بزرگ تقسیم شده است. حوزه دریای کابل متشکل از ۳۴ دریا کوچک و بزرگ، حوزه هلمند متشکل از ۴۱ دریا بزرگ و کوچک دریا غربی متشکل از ۱۸ دریا و دریاچه، حوزه آمو متشکل از ۲۲ دریا، حوزه دریای شمال متشکل از ۱۷ دریا و دریاچه می‌باشد. به جز دریای بلخ تمامی حوزه‌های آبی افغانستان به کشورهای خارج می‌ریزد. در افغانستان همه ساله به مقدار ۷۵ میلیارد مترمکعب آب می‌ریزد از این جمله از ۲۰ میلیارد آن استفاده نموده باقی رایگان به کشور همسایه می‌رود.

River Basins, Hydrometric Network, and proposed Projects

Proposed Water Resources Projects of MEW

No.	Project Name	Position	Project	Remark
1	Gas Dam	Kabul	New plan	Integrating ground water recharge, EP, Environment Protection
2	Karna Dam	Nangarhar	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
3	Colaba Dam	Faryab	New plan	Drinking water, irrigation water, EP
4	Kalga Dam	Baluchistan	New plan	Integrating 80,000 ha, 50 MW energy, ground water recharge, EP
5	Bahawal Dam	Farah	New plan	Integrating 12000 ha, and 20 MW energy, ground water recharge, EP
6	Shahdara Project	Balkh	New plan	Integrating 100,000 ha, ground water recharge, EP
7	Kandoo Project	Kandoo	New plan	Integrating and drinking water and EP
8	Salween Project	Samangan	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
9	Sulayman Dam	Surkhet	New plan	Drinking and irrigation, ground water recharge, EP
10	Chalchalan Dam	Fayzabad	New plan	Drinking and irrigation, ground water recharge, EP
11	Konark Dam	Konark	New plan	Integrating 80,000 ha, ground water recharge, EP
12	Haramayeh Project	Haramayeh	New plan	Integrating 25,000 ha, ground water recharge, EP
13	Chah Dam	Chah	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
14	Darabak Dam	Chah	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
15	Qana Dam	Paktia	New plan	Integrating ground water recharge, EP
16	Shahdara Dam	Kabul	New plan	Integrating ground water recharge, EP
17	Chah Dam	Kabul	New plan	Integrating ground water recharge, EP
18	Shahdara Dam	Shahdara	New plan	Integrating ground water recharge, EP
19	Tagab Dam	Surkhet	New plan	Integrating ground water recharge, EP
20	Paikot Dam	Herat	New plan	Integrating ground water recharge, EP
21	Kalga Dam	Herat	New plan	Integrating ground water recharge, EP
22	Bak Dam	Herat	New plan	Integrating ground water recharge, EP
23	Kalga Dam	Kandoo	New plan	Water and energy, ground water recharge, EP
24	Kalchak Project	Baluchistan	New plan	Water and energy, ground water recharge, EP
25	Shahdara Dam	Herat	New plan	Water and energy, ground water recharge, EP
26	Shahdara Dam	Kandoo	New plan	Water and energy, ground water recharge, EP
27	Kandoo Project	Nangarhar	New plan	Flood control, integrating 110,000 ha, and 100 MW energy
28	Kalga Project	Nangarhar	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
29	Lashkar Project	Nangarhar	New plan	Reconstruction of irrigation system, integrating 21,000 ha, ground water recharge, EP
30	Shahdara Dam	Baluchistan	New plan	Integrating 12,000 ha, 100 MW energy, ground water recharge, EP
31	Gas Dam	Herat	New plan	Increasing storage capacity of the dam from 1.7 to 2.7 million m ³ , and integrating 100,000 ha, 100 MW energy
32	Kandoo Dam	Chah	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
33	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
34	Zaira Dam	Chah	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
35	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
36	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
37	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
38	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
39	Chah Dam	Chah	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
40	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12000 ha, ground water recharge, EP
41	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
42	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
43	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
44	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
45	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
46	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
47	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
48	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
49	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
50	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
51	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
52	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
53	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
54	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
55	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
56	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
57	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
58	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
59	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
60	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
61	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
62	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
63	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
64	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
65	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
66	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
67	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
68	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
69	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP
70	Shahdara Dam	Chah	New plan	Integrating 12,000 ha, ground water recharge, EP

(دریاهای کوه‌های غربی) سفید کوه و سیاه کوه

۱. رود ادرسکن (هاروت)

از قسمت جنوب غربی کوه‌های جنوب غرب هرات از منطقه ادرسکن سرچشمه گرفته به جنوب غرب جریان داشته با دریای کشک وصل میشود. پس از آبیاری مناطق سبزوار آناردره، جک، آزاد

کشکک در منطقه گنج خشک می‌شود در موقع آبریزی فاصله ۲۴۵ کیلومتری را طی کرده به آب بند سیستان می‌ریزد. این دریا در منطقه انار دره به دو شاخ تبدیل گردیده در منطقه قلعه کاه دوباره یکجا گردیده بطرف گنج می‌رود.

۲. خاشرود

از نشیب سمت جنوب سیاه کوه سرچشمه گرفته به طرف جنوب جریان پیدا می‌کند، عرض این دریا در نواحی فراه ۱۰۸ متر و عمق آن یک متر است در تابستان آب آن خیلی کم بوده ولی در زمستان عبور از آن ممکن نیست. شاخه‌های این رود رام رود و ستار رود میباشد. بند ماری و کمال خان از بندهای مشهور این دریا میباشد. بند بزرگ کمال خان در ولسوالی چهاربرجک موقعیت دارد. اعمار این بند باعث آبیاری ۸۰ هزار هکتار زمین، تولید ۹ میگات برق و زمینه‌های کاری به مردم میسر خواهد شد.

۳. هریرود

ابتدا دو دریا هر کدام جداگانه یکی به نام جنگل آب از سمت شرق سفید کوه از منطقه چهل برج و دیگر به نام تنکل از دره جلاب سرچشمه گرفته پس از طی فاصله ۸۷۱ کیلومتری باهم یکجا شده دریای هریرود را تشکیل می‌دهند. هریرود مسافت طولانی را در داخل ولایت غور طی نموده و با عبور از شهر چغچران مرکز آن ولایت وارد ولایت هرات می‌شود. سرانجام وارد ترکمنستان شده و در ریگزارهای قره قوم دفن می‌گردد. این رود ۱۱۲۴ کیلومتر طول داشته و ۵۶۰ کیلومتر آن در داخل افغانستان جاری است. شصت کیلومتر مرز مشترک میان دوکشور ایران و افغانستان را همین رودخانه تشکیل می‌دهد. سرسبزی ولایت هرات از آب هریرود می‌باشد ولی با آنهمه، استفاده چندانی از آب

این رودخانه در داخل افغانستان صورت نگرفته و اضافه آب آن جذب ریگستانهای کشور های همسایه می‌گردید. درین اواخر دولت ایران و ترکمنستان ذخیره گاه بزرگ ازین اب غرض آبیاری جلوگیری از سیلاب مناطق دوکشور ساخته‌است طول این دریا از شرق به غرب ۱۵۰ کیلومتر بوده پس از آبیاری هرات مسیر خود را به طرف شمال تغییر داده تا فاصله از مرز ایران گذشته در نواحی ذوالفقار به خاک ترکمنستان می‌ریزد. بند کمال خان که به مبلغ ۳۰۰ میلیون دالر توسط دولت هند احیا گردید می‌تواند ۸۰ هزار زمینهای زراعتی را سیراب و بمقدار ۴۲ میگا وات برق تولید کند.

رودهای دیگر هرات

الف. رود گلران میبانشد.

۵. دریای کشک

دریای کشک از غرب کوتل سبزک از دو نقطه تگاورباط سرچشمه می‌گیرد و مسیر جریان خود را به کشک کهنه ادامه داده و عبور از خوش آسیاب سمت خورا به طرف شمال شرق در سنگبر چرخ داده وارد ساحه چهل دختران شده و بالاخره به خاک ترکمنستان می‌ریزد.

دریاهای کوه بابا

۴. دریای بلخ

از غرب کوه بابا و حصار سرچشمه گرفته ابتدا به طرف غرب جریان پیدا می‌کند و بعد از آن به طرف شمال تغییر جهت می‌دهد و 1۰۰ قریه از آب آن استفاده می‌کند آب آن به دریای آمو نرسیده در نواحی دولت آباد چهار بولک و آقچه تمام می‌شود. طول دریای بلخاب که سرازیر می‌شود حدود ۳۵۰ کیلومتر است و در واقع این دریا منبع آبادانی و نعمت و فراوانی حاصلات زراعتی و محصولات باغداری ولایت بلخ است.

آب هجده نهر بلخ یک فصل زراعتی و باغداری مردم ولایت بلخ را کفایت نمی‌کند، وزارت آبیاری وقت بالای دریای هجده نهر کار ساختمان بند ذخیره آب را به نام پروژه آبیاری نهر شاهی علی چوپان بلخ آغاز کرده بود و با تکمیل این پروژه مهم حیاتی به ظرفیت ۶۰ هزار هکتار زمین آبی زراعتی را به وسیله سیستم کانال مدرن آبیاری و این زمینها به کشت دو فصله مبدل می‌گردد.

۶. فراه رود

از بند بامیان سرچشمه گرفته سپس بطول ۵۶۰ کیلومتر از میان ولسوالی بالا بلوک شهر فراه گذشته بالاخره در محله سالایان به هامون می‌ریزد. بند فراه رود به ارزش ۵۰۰ میلیون دالر اعمار می‌گردد. بلندی این بند ۸۱ متر که می‌تواند ۶۸۵۹۰ هکتار زمین را زیر آب نموده بمقدار ۲۷ میگا وات برق تولید نماید.

۷. دریای سرپل (دریای سفید)

این دریا از ارتفاع 3727 متر قسمت غربی کوه بابا از منطقه جنگلک سرچشمه گرفته در مسیر راه با دریاچه کاشان غربی گرزیان شورآبه ودها چشمه ملحق گردیده از میان شهر سرپل گذشته پس از آبریزی شهر شبرغان در ریگستانهای قراقرم خشک می‌شود. در موقع آب خیزی به دریای آمو می‌ریزد. شاخه فرعی اول از غرب کاشان از منطقه خمی ده و شاخه دوم آن از پی خوله دهانه کاشان و در منطقه گرزیان به شاخه فرعی اول وصل شده؛ و به حرکت خود ادامه داده در خوال بطرف شرق وارد ساحه کوهستانات شده و بعد بطرف شمال تا جرخان و اینجا دو باره جهت خود را بطرف شرق در علف سفید تغییر داد و در گرگان مسیر خود را بطرف چپ شورآبه ادامه داد و از طرف راست شورآبه شاخه فرعی سوم آن می‌رسد. سرچشمه شاخه فرعی سوم آن از الر وارد زیبایان می‌شود و بعدا راه خود را بطرف ایه نچ و راست شورآبه باز می‌کند. شاخه فرعی چهارم آن از ترخوج بلخاب سرچشمه گرفته و از سمت غرب بطرف مسجد سبز به مسیر خود ادامه داده در دوآبه با شاخه فرعی پنجم که از سنگ چارک سرچشمه گرفته یکجا شده و با هم از طرف راست شورآبه می‌گذرند و در بلغلی با شاخه‌های دیگر خود یکجا شده و بعدا راه خود راه گرفته از مرکز سرپل راست وارد ساحه شمشینه شده و به چندین شاخه‌های دیگر در ساحه شبرغان تقسیم می‌شود. دریای سرپل در کشت و زراعت نواحی مناطق ولایت سرپل و نواحی شبرغان مهم بوده است.

۸. دریای کندز

یکی از دریا‌های پر آب شمال افغانستان می‌باشد. این دریا از یخچال‌های کوه بابا که در ۲۰ کیلومتری بامیان منشأ گرفته بسمت شرق جریان یافته حدود ۵۰ کیلومتر در میان دره‌های هندوکش بسمت دوشی سرازیر می‌شود. در حصه دوشی با دریای اندراب و سالنگ شمالی یکجا شده پس از آبدهی پلخمری بغلان داخل ولایت کندز می‌شود درین محدود نام دریای سرخاب را اختیار می‌نماید. پس از آن حدود ۸۰ کیلومتر بطرف شمال هندوکش پیش رفته با دها معاون خود یکجا می‌شود. پس از سیراب ساختن منطقه یاکله زاد ۳۰ کیلومتر از شهر کندز گذشته با دریای خان آباد ملحق شده و پس از محدوده به دریای امو می‌ریزد. ساحه پوشش این دریا ۳۱۳۰۰ کیلومتر مربع می‌باشد. در حصه پلخمری ۶۷ متر مکعب در فی ثانیه جریان داشته ساحه ۱۷۲۵۰ کیلومتر مربع را در تحت پوشش خود قرار داده است. حدود ۲۵-۳۰ فیصد گندم برنج حبوبات کشور از آبریزی این دریا بدست می‌آید.

دریا های دیگر کوه بابا رود خروشان و مست دره صوف رود انگشت شاه سانچارک میباشد.

دریاهای هندوکش

۹. دریای غوربند

از شرق کوتل شبر از ارتفاع ۲۹۸۷ متر سرچشمه می‌گیرد و از غرب به طرف شمال شرق به فاصله ۸۰ کیلومتر بین هندوکش و اطراف کوه پغمان امتداد می‌یابد. این دریا در عرض راه با چندین شاخه یکجا شده از دره شیخ علی چانواری غوربند و سرخ پارسا گذشته و سر انجام به دریای پنجشیر ملحق می‌شود.

۱۰. دریای بامیان (سرخ آب)

از غرب به شمال شرق جریان داشته از کوه‌های بامیان از ارتفاع ۲۲۱۵ متر شاه‌ای فولادی سر چشمه می‌گیرد و با معاون بزرگ خود دریا سیغان به دریای بامیان می‌پیوندد. دریای بامیان از دامنه‌های شمال کوه بابا سرچشمه گرفته در حصه دوشی به دریای خنجان یکجاشده است. در دوشی بنام دریای سرخ یاد می‌گردد. باشندگان بامیان به نسبت کوه بندی و تند بودن آب و عدم سیستم نهرسازی و بندهای آب گیردان از نعمت این آب در زارعت و باغ داری محروم اند.

۱۱. دریای اندراب

از کوتل خاواک از ارتفاع ۲۱۰۲ متر شمال غرب کوتل بازارک سرچشمه گرفت از شرق به غرب طور تداوم جریان دارد. درین مسیر قراء ده صلاح اندراب، سنگ بران، بنودشت، امرد، باجگاه، خنجان، گازان را سیراب می‌کند؛ و در حد بنو، آب آرزو را با خود گرفته در نواحی دوشی با دریای سرخ آب یکجا می‌شود و به نام دریای غوری از پلخمری می‌گذرد و از اوسط بغلان به نام دریای قندوز می‌گذرد و با دریای خان آباد یکجا شده در قلعه زال به دریای آمو می‌ریزد. در مجموع از آب این دریا وافر در ولایت بغلان چند پروژه‌های سکتور زراعتی بنام خواجه الوان بوسیله کانال گورگان ولرخواوی حدود ۱۳۳۳ هکتار زمین آبی زیرکشت لبلبو می‌رفت. با احداث پروژه بند آب گردان به دشت کیله گی و بند حسن تال با مهار کردن دریای اندراب و سر خاب ایجاد صدها باغ و باغچه و صدها هکتار زمین زیر کشت و آبیاری خواهد رفت. در ساحه پلخمری به وسیله کانال حشمت خان اراضی وسیع از آب این دریاها آبیاری می‌گردد. در مجموع دریای قندوز دارای ۵.۷ کیلومتر مکعب آب در سال می‌باشد.

۱۲. دریای پنجشیر

از کوتل خاواک انجمن کوتل چمار و بازارک از ارتفاع ۳۰۰۰ متر سرچشمه گرفته تا گلبهار و کوه‌دامن امتداد می‌یابد. این دریا پس از فاصله ۱۵۰ کیلومتر با دریای کابل ملحق می‌شود. طول این دریا ۳۲۰ کیلومتر بوده که ۱۲۵ کیلومتر را در داخل پنجشیر طی می‌کند. این دریا دارای ۱۹ معاون می‌باشد. دریای پنجشیر برای آبیاری کابل، تربیه ماهی و مرغابی خیلی مساعد می‌باشد.

۱۳. رود علیشنگ و الینگار

از قسمت جنوب شرق هندوکش سرچشمه گرفته و به طرف جنوب به حرکت خود ادامه می‌دهد. منشأ
علینگار از ارتفاع ۴۴۳۰ متر از شرق کوتل انجمن و مندول نورستان سر چشمه گرفته است. منشأ
علیشنگ از ارتفاع ۳۴۹۵ متر از منطقه دولت شاه پچگان گرفته شده است. هر دوشان به طرف جنوب
به حرکت خود ادامه می‌دهد و نارسیده به بند درونته هر دو به بند درونته می‌ریزند. طول دریای
علینگار بیشتر از صد کیلو متر و علیشنگ کمتر از صد کیلو متر طور دایم در جریان می‌باشند.
زمین و باغات نورستان شهر مهترلام لغمان را آبیاری نموده با دریای کابل ملحق میشود.

۱۴. دریای کنر

این دریا از شاخه‌های متعدد بنام پشه‌ای، مستو، لختو چترال و پیچ تشکیل یافته است. رود کنر را چترال سیند نیز یاد می‌نمایند. از ارتفاع ۶۲۹۰ متر ناحیه پشته خونی قلعه بلور داغ یا بنداب منطقه کران منجان کوه پامیر برآمده در ثمر خیل با دریای کابل یکجا می‌شود. مسیر این دریا و یکجا شدن با شاخه آن طور است که پس از منطقه کران منجان وارد برگ متال می‌شود و وبعد داخل دره کتیکل شده و در کامدیش یک چرخ عظیم خورده به حرکت خود تا بریکوت ادامه می‌دهد. آب شاخه فرعی دیگر که از سمت جنوب شرق یخچال کوه نوشاخ از ارتفاع ۷۴۸۵ متر مبدا گرفته و مسیر خود را طی کرده. با عبور از چترال در بریکوت به آب شاخه اصلی یکجا شده و دسته جمعی وارد ساحه ناری و اسمار شده در اینجا زمین و باغات مسیر خود را آبیاری می‌کند و به راه خود ادامه داده وارد اسداباد شده آب پا روز که از یخچال پکوال پت از ارتفاع ۵۳۳۱ متر سرچشمه گرفته و آب دریای پیچ که از کوه کامدیش منبع آن می‌باشد در اسداباد به دریا کنر ملحق شده زمین و باغات اسداباد را مشروب کرده در ثمر خیل با دریای کابل یکجا می‌شود. طول این دریا ۴۸۰ کیلومتر بوده حدود ۱۱ میلیارد مترمکعب آب آن داخل پاکستان میشود.

۱۵. دریا سالنگ جنوبی

از کوه سالنگ جنوبی منشأ گرفته پس از گذشتن از ولسوالی جبل السراج با دریای غورنبد یکجا شده پس از گذشتن جبل السراج با دریای پنجشیر ملحق شده در سروبی به دریای کابل می‌ریزد. طول این دریا 438 کیلومتر می‌باشد.

۱۶. دریا خان آباد

دریا خان آباد نیز از شمال شرق کوتل خاواک از ارتفاع ۳۶۰۰ متر سر چشمه گرفته زمین و باغات نواحی خوست و فرنگ اشکمش چال بنگی خان آباد را به وسیله نهرهای سنتی آبیاری می‌کند. پروژه آبیاری بند چوغه مشتمل از یک بند برق و دو کانال اصلی آبرسانی از آب همین دریا بوده که در سال ۱۹۳۷ توسط متخصصین المانی بنا گردیده است. زمین‌های حاصلخیز این ولایت از برکت آب فراوان این دریا میبایست. زمینهای این منطقه زیرکشت شالی قرار دارد.

دریاهای کوه پغمان

۱۷. دریای کابل

این دریا از ارتفاع ۳۲۵۰ متر محدوده سنگلاخ سرچشمه گرفته در دره اونی کوه پغمان از رودخانه هلمند جدا می‌شود سپس جلگه میدان را آبیاری نموده از ولسوالی چهارده، وارد شهر کابل می‌شود در چهلستون با رودخانه پغمان و در شینه با رود لوگر ملحق می‌شود سپس در جلگه سروبی با رودخانه پنجشیر ملحق شده به جلگه جلال‌آباد می‌ریزد. در اینجا رودکنر هم با اینها ملحق شده از باسول و دکه داخل علاقه آزاد قبایل مهمند می‌گردد. سرانجام به رود سند می‌ریزد این رودخانه دارای طول ۷۰۰ کیلومتر بوده که ۴۶۰ کیلو متر آن در داخل خاک افغانستان جریان دارد. این رودخانه اهمیت استراتژیکی و اقتصادی دارد. جلال‌آباد و لغمان دارای آفتاب فراوان و اقلیم گرم می‌باشد که برای کشت نباتات ستروس جوار زیتون شالی و سبزی جات خیلی مساعد است. زمینهای این دو ولایت ۳ بار حاصل می‌دهد در صورت تغیر دادن مسیر رودخانه ساختن کانالها این زمینها قسمت زیادی از مشکلات غذائی را مرفوع خواهد نمود. بخصوص مصارف سبزیجات زمستانی شهر کابل از همین دو ولایت بدست خواهد آمد..

۱۸. دریای لوگر

این دریا از دامنه شرقی گردن مسجد دیمرداد و بلندی جانب جنوب خوات وردک سرچشمه گرفته بعد از آن رخ به شمال سواحل خود را در خوات آبیاری می‌کند. پس از آن در بین فلات پست شیخ‌آباد به جلگه شیخ‌آباد می‌افتد و پس از آبیاری اطراف و نواحی نرخ موسوی، از بنی حصار کابل، علاقه جات شیوکی را آب داده به جلگه بین بتخاک و کابل از پل بگرامی به شمال دریای کابل وصل می‌شود و طول این دریا ۸۰۱ کیلومتر است. کوشانی‌ها در ناحیه پل علم بندهای اعمار نموده‌اند که تا حال آثار آن وجود دارد. طول ساحه آبیاری این دریا ۶۴ کیلومتر و عرض آن ۱۹ کیلومتر می‌باشد.

۱۹. دریای غزنی

از سر آب سرچشمه گرفته به طرف مشرق جریان می‌یابد و از بند صراج و جلگه تورمی گذشته، وارد جلگه غزنی می‌شود. وقتی غزنی را آبیاری کرد به جانب غرب دروازه کهنه شهر یا شوسه قندهار متوازی به طرف جنوب به جانب آب ایستاده مقر پیش می‌رود و در آب ایستاده مقر می‌ریزد. معاونین کوچک دریای غزنی بنام‌های کل بروی، تالاب و قره باغ یاد می‌گردند.

۲۰. دریای ترنگ

این دریا از میان ولایات غزنی زابل و قندهار می‌گذرد. از کوه هزاره جات نزدیک دره لومر سرچشمه گرفته و رو به جنوب غرب می‌گذارد در ۳۵۰ کیلومتری با دریای دوری و پس از ۳۰ کیلومتر با دریای ارغستان و سپس در نزدیکی نواحی قلعه بست به دریای هلمند می‌ریزد.

۲۱. دریای هلمند

دومین رودخانه پراهمیت کشور رود هلمند است که از سنگلاخ یا ۸۰ کیلومتری غرب کابل سرچشمه گرفته و از شمال به جنوب غرب کوهستانات بهسود و دای کندی ارزگان را پشت سر گذاشته در گرشک داخل ریگستانها دشت مارگو می‌شود. بعداً بطرف سیستان جریان نموده. به تالاب بین‌المللی هامون بین زابل و سیستان ایران می‌ریزد. طول این رودخانه ۱۴۰۰ کیلومتر است. گرچه طول این رودخانه تا قول سیستان به ۱۱۵۰ کیلومتر می‌رسد و به واسطه گرمای زیاد و ریگستانی بودن مسیر، بیشتر در راه گم می‌شود. با آنهمه آب این رودخانه هیچ وقت خشک نمی‌شود و

جریان آن در سرچشمه خیلی تند و در انتها که به سیستان می‌رسد خیلی کند است. در مسیر این رود سد کجکی با ظرفیت ۶۷۰ میلیون متر مکعب اعمار گردیده است. در سال ۲۰۱۱ کار بند کمال خان نیز در مسیر این دریا آغاز گردیده است. این بند در زمان داود خان سروی و به ارزش ۳۳ میلیون دالر با حکومت چکسلواکی قرارداد گردیده بود که در این ۳۲ سال کار آن متوقف بود. رودخانه هلمند در مجموع ۳۸۶۰۰۰ کیلومتر مربع را می‌تواند آبریزی کند؛ و اگر از آب این دریا درست استفاده شود می‌توان تمام زمینهای اطراف این رودخانه را زیر کشت محصولات زراعی برد و باقیمانده آن را که بسیار زیاد است به کشور ایران بفرستیم تا هم تالاب بین‌المللی هامون که بیشتر آن در خاک افغانستان است آب‌گیری شود و مازاد آن از ایران به سمت پاکستان هدایت شود. فعلاً کشور ایران با باقیمانده بسیار کم این آب برای کشاورزی در منطقه سیستان استفاده می‌نماید. تولیدات کشاورزی سیستان شامل گندم، جو، هندوانه، خربزه، و انگور پسته می‌باشد.

۲۲. دریای ارغنداب

این دریا از دامنه گل کوه و دره لومان کوتل شبر سرچشمه گرفته به جانب سطح مرتفع هزاره جات به طرف غرب جریان دارد، از سنگ ماشه گذشته، وارد دره کم عرض به حرکت خود ادامه می‌دهد و در بین علاقه دای چوپان پیش رفته بداخل دره ارغنداب می‌شود. آب این دریا کمی شور می‌باشد. طول آن ۴۰۰ کیلومتر است ۳۰ کیومتر به گرشک نرسیده به دریای هلمند می‌ریزد. پس از ۵۰ کیلومتر با دریای ترنک ملحق می‌شود. از این دریا در قسمت فوقانی چندان استفاده نمی‌گردد. مناطق هلمند و ارغنداب از آب این دریا استفاده موثر می‌نمایند.

۲۲. دریای شکر دره

دریای شکر دره در ۵۳ کیلومتری شامل غربی شهر کابل واقع است و سرچشمه دریای شکر دره از شمال کوه اونی پغمان می‌باشد ۱۲ ماه سال پر آب است. علاوه بر این ۳۶۵ چشمه درین ولسوالی جریان دارد. این دریا ۵۲۳۳ هکتار زمین زراعتی و باغستان ها را آبیاری می‌کند. اگر سدی بروی دریای آن احداث شود ۴۲۳۳ هکتار زمین مستعد زراعتی دیگر نیز قابل آبیاری می نماید که این امکانات در ساحه آن وجود دارد. و هم آب از سد ذخیره به وسیله کانال آب رسانی در سرسبزی شهر کابل امکان خوب از آب این سد موجود است. این بند ذخیره آبی در باروری کنی پوشش گیاهی کوه‌های منطق شکر دره و هم کوه‌های پغمان نقش بسیار مهم دارد. بد اخیراً بند شاه و عروس درین دریا بنا گردیده که در تولید برق و کشاورزی مردم شکر دره را کمک زیادی نموده است.

به همین ترتیب هر دره افغانستان از خود یک دریاچه دارد.

دریاهای سپین غر

۲۴. دریای کرم

از قسمت جنوبی سفید کوه گردیز سرچشمه گرفته از ولایت پکتیا و خوست گذشته وادی کرم وزیرستان شمالی را شاداب می‌کند و این دریا پس از طی فاصله ۲۵۳ کیلومتر به نزدیکی عیسی خیل به دریای سند می‌ریزد.

۲۵. دریای چمکنی

از کوتل شتر گردن وفلات ارزه شروع به حرکت نموده به سمت مشرق پیش می‌رود و آبهایی که از سمت شمال می‌آید باخود گرفته به آب گل غندی یکجا می‌شوند. طول این دریا در خاک افغانستان بیش از ۲۵ کیلومتر نیست زیرا پس از آبیاری منطقه چمکنی از نواحی چیری وارد پاکستان می‌شود.

۲۶. دریای سرخ رود

این دریا از منطقه از ره کوه‌های شمال پکتیا سرچشمه گرفته بطرف جلال آباد در جریان می افتد. این دریا از شمال شرق بعداً غرب قسمت شمالی سفید کوه گذشته با شاخه های کوچ خود یکجا شده در 10 کیلومتری شهر جلال آباد به دریای کابل وصل میشود.

دریاهای کوه‌های پامیر

۲۷. (دریای آمو) اوکزیس

این دریا در پامیر از ارتفاع ۵۰۰۰ متر منشأ گرفته از شمال شرق روبه جنوب غرب جریان پیدا می‌کند، در قسمت پنج خیلی تند و با شتاب است که عبور از آن غیرممکن است در قسمت شمال شرقی بدخشان دریای آمو یک چرخ مثلثی زده باز هم به مسیر خود ادامه می‌دهد. آمو یکی از دریاهای معروف و تاریخی است که اسم آن درالسنه‌های قدیم ذکر شده و پس از طی مسافت ۸۰۰۰ تا ۸۵۰۰ کیلومتر به دریای اورال می‌ریزد. دریای آمو در خاک افغانستان تقریباً متوازی با هندوکش است که در بین دو فاصله هندوکش و آمو، سرزمین‌های موقعیت یافته که موسوم به بدخشان، قطغن و تخار قندوز بلخ که از شمال شرق به طرف غرب امتداد می‌یابد. در حال حاضر عرض دریا در بسیاری از جاها بیشتر از ۵ کیلومتر است. قسمت کم عرض آن در نواحی حیرتان واقع شده است. معاونین دریای آمو عبارتند از رود سرپل، بلخ، خلم، کندز، خان آباد، اندراب، بامیان میباشد. در مجموع دریای آمو از 22 شاخه کوچک و بزرگ در بدخشان افغانستان و تاجکستان به جریان می افتد.

۲۸. دریای پنج

شاخه از آمو دریا بوده بطول ۹۲۱ کیلومتر در داخل افغانستان جریان دارد. در قسمت قلعه پنج با دریای پامیر و دریای واخان یکجا شده در شهر خوراع بدخشان خود مختار با دریای برتنگ یکجا می‌شود. بعداً بطرف جنوب غربی رفته با دریای رخس یکجا شده دریای آمورا می‌سازند. دولت آمریکا یک عدد پل به ارزش ۳۷ میلیون دالر و بنیاد آغا خان ۳ عدد پل را بالای این دریا اعمار

۲۹. دریای کوچک

از شاخه دریای پنج بوده از میان شهر بهارک و فیض آباد بدخشان می‌گذرد. منشأ این دریا کوه‌های هندوکش ناحیه کران منجان بوده پس از فاصله از میان دره کوچک می‌گذرد بدین لحاظ نام کوچک را به خود گرفته است. از آب این رودخانه استفاده زیادی صورت نگرفته فقط یک کانال به طول تقریباً ۱۰ کیلومتر که به نام کانال سنگ مهر یاد می‌شود اعمار گردیده است. امکان جلوگیری از آب اضافی این رود در ساحه خواجه غار و رساندن آب آن به وسیله شبکه‌های آبرسانی به زمین‌های دشت ارجی امام صاحب دشت شیرماهی و آبدان میر علم که جمعاً در حدود یک میلیون هکتار زمین خشک قابل کشت را به زمین زراعتی آبی تبدیل نموده می‌تواند. رود کوچک ۳۶۰ کیلومتر طول داشته و عرض آن در بعضی از ساحات تا ۱۵۰ الی ۲۰۰ متر می‌رسد. سرعت این دریا خیلی تند بوده و سالانه اطراف خود را می‌خراشد و این دریا در منطقه خواجه غار به دریا آمو ملحق می‌شود. دره کوچک دارای معادن لاجورد مرمر و طلا می‌باشد. استخراج معدن از دره کوچک از هزاره سوم قبل از میلاد آغاز گردیده مصری‌ها سپس یونانی‌ها و رومن‌ها از سنگ این معدن استفاده می‌نمودند. آثاری از تمدن سند نیز درین محل دیده می‌شود.

۳۰. دریای فرخار

دریای فرخار از سه نقطه مبداء می‌گیرد دو شاخه‌ی آن از تل کندال و یک شاخه دگر آن از کوه‌های منطقه آب باریک سرچشمه می‌گیرد و از به هم پیوستن دو شاخه فرعی در منطقه ورسج دریا ی ورسج به وجود می‌آید زمین و باغات لدزی پیتاو فرنگود و مرکز فرخار را آبیاری می‌کند و شاخه سوم آن که از منطقه آب باریک سرچشمه گرفته و مصافه زیادی را در لدزی طی نموده پس از عبور از منطقه فرخار در نزدیک تالقان به دریای فرخار یکجا می‌شود. از آب این دریا بیشترین بهره‌برداری در ولایت تخار صورت گرفته رونق زراعت و باغداری در آن مناطق از برکت دریا ورسج به حساب می‌آید. و سر انجام به دریای آمو می‌ریزد.

دریاهای کوه سلیمان

۳۱. دریای گومل

این دریا از ناحیه بیرک کول و کوه‌های کتواز مربوط سلسله کوه‌های سلیمان سرچشمه گرفته بطرف جنوب شرق غزنی جریان دارد. شاخه دوم این دریا پس از ۱۴ کیلومتری با این دریا وصل می‌شود. در ۱۱۰ کیلومتری در منطقه غلزی با دریای زوب وصل می‌شود. طول آن ۳۲۵ کیلومتر است. این دریا از وزیرستان جنوبی و دیره اسماعیل خان گذشته به سند ملحق می‌شود.

۳۲. دریای لورا (دوری)

شاخه از دریای ارغنداب زیر شاخه از دریای هلمند است. از حوالی گندوجیه مربوط شعب کوه سلیمان سرچشمه گرفته به سمت شرق جریان پیدا می‌کند با اینکه از ولایت قندهار به طرف هلمند روان است ولی آبش به هلمند نمی‌رسد. طول این دریا ۳۵۲ کیلومتر می‌باشد. دوری از شمال کویته منشع می‌گیرد بنام لورا یاد میشود سپس در سرحد بنام گدانائی یاد می‌گردد در منطقه سپین بولدک بنام دوری یاد میشود. این دریا در مرحله اول طرف شرق و شمال شرق می‌رود سپس از منطقه تخته پل گذشته طرف ریگستانهای شمال شرق می‌رود. اولاً با دریای ارغستان ملحق میشود سپس در ۳۰ کیلومتری جنوب قندهار با دریای ترنک ملحق میشود.

۳۳. دریای ارغستان

دریای ولسوالی ارغستان بوده از ولایات زابل و قندهار می گذرد. این دریا شاخه از دریای دوری زیر شاخه دریای هلمند می باشد. از کوه‌های جنوب شرقی منطقه سرحدی زابل منشأ گرفته پس از فاصله کوتاه از ولسوالی ارغستان قندهار گذشته با دریای دوری ملحق میشود. طول این دریا ۲۸۰ کیلومتر می باشد.

۳۴. دریای موسی قلعه

این دریا شاخه از دریای هلمند است. پس از آبیاری نواحی موسی قلعه در ۵ کیلومتری با دریای هلمند می پیوندد.

۳۵. دریای خلم (دریای سمنگان)

این دریا از یخچالهای ناحیه قره کوتل کوه قره باتور ولایت سمنگان از ارتفاع ۳۶۰۰ متر سرچشمه گرفته پس از آبریزی در مناطق ایبک تاشقرغان دشتهای ارزنه به آمودریا می ریزد. این دریا در مسیر راه خود با آب صدها چشمه تپه‌ها متحد می‌گردد. طول این دریا ۲۳۰ کیلومتر بوده ساحه ۸۴۰۰ کیلومتر مربع را می‌پوشاند. ظرفیت آبی این دریا از ۵۸,۲ الی ۶۷ میلیون متریک تن می‌باشد. آبریزی این دریا معمولاً در ماه‌های حمل ثور و جوزا سرطان بیشتر می‌باشد. این آب بیهوده به جهیل شورینگی عارق و بلاخره به دریای آمو می‌ریزد. طوریکه بنده سروی نموده بودم ساختن بند در آغاز تنگی حضرت سلطان و پهن شدن چند محل در نزدیکی صیاد ممکن است. در صورت اعمار ذخایر بند آبی و برقی لازم است مسیر سرک تغیر نموده از ارتفاعات بلند داخل تاشقرغان شود. بدین

صورت مردم تاشقرغان از ذخایر سه‌ماهه آب بهار در تابستان و خزان استفاده نموده می‌توانند. باید گفت زمانی می‌رسد که ایبک یکی از پر چشمه سارترین منطقه آسیا خواهد بود. در زیز ارتفاعات خاکی کوه‌های بابا و بخصوص کوتل رباتک چشمه‌های مخفی است که به اندازه یک دریا آب دارد.

دریاهای تیر بند ترکستان ولایت فاریاب

۳۶.. دریای قیصار

دریای قیصار از دگماست تیر بند ترکستان منشأ گرفته و مسیر خود را بطرف شمال شرق با یک چرخش نیمه طی کرده وارد ساحه قیصار می‌شود و در کفتارخانه به طرف المار دوچرخ مار پیچ خورد و سپس مسیر خود را بطرف شرق ادامه داده و در ساحه ینگگی قلعه به دریای میمنه ملحق شده هر دو باهم عبور از اورتپه و فیض آباد در پایین دولت‌آباد به دریای شیرین تکاب وصل می‌شود.. «نوشته داکتر یارمحمد»

۳۷. دریای شَرین تگاب

دریای شَرین تگاب از ارتفاع ۰۴۷۵ متر تیر بند تر کستان از دو شاخه سرچشمه گرفته است. شاخه فرعی اول از ده سرخ منطقه قورچی راه خود را بطرف غرب به بلچراغ باز کرده شاخه دوم آن که از ده در زن منبع می‌گیرد مسیر خود را بطرف شمال ادامه داده و در بلچراغ به شاخه فرعی اول وصل می‌شود. و هر دو باهم بطرف غرب و با عبور از ساحه زرشوی در توی مه جهت مسیر خود را بطرف شمال تغییر داده، زمین و باغات نواحی شیرن تگاب و دولت‌آباد را آبیاری نموده و دو باره مسیر خود را زاویه هفتاد درجه چرخ خورده و بطرف قرغان به مسر خود ادامه داده و در ساحه قرغان به چندین شاخه دیگر در نهرها و جویها جهت آبیاری تقسیم شده و با عث رونق زراعت منطقه شده است. «نوشته داکتر یارمحمد»

۳۸. دریای میمنه

دریای میمنه نیز از غرب کوه تیر بند تر کستان از منطقه تیالن سرچشمه گرفته و آب این دریا مسیر خود را نیمه مایل بطرف قلعه نیازبک و بعد راه خود را بطرف شمال غرب تا مرکز میمنه باز می‌کند و در ساحه شیرین تگاب به دریای شیرین تگاب ملحق می‌شود و ساحه فیض آباد را تحت پوشش آبیاری خود می‌گیرد. «نوشته داکتر یارمحمد»

۳۹. دریای چپلکه

دریای چپلکه از چهار شاخ فرعی تشکیل شده است و هر چهار شاخه‌های آن از تیر بند ترکستان سرچشمه می‌گیرد و سه شاخ آن از نقط دگماست و شاخه چهارم آن از نقط توتا که هر کدام آنها مسیر جداگانه را طی می‌کنند و در غورماچ با هم یکجا می‌شوند؛ و بعد از آبیاری زمین‌های غورماچ در قلعه ولی مسیر خود را به سمت جنوب غرب چرخ داده و بعد به راه خود ادامه می‌دهد.

۴۰. دریای کشن

این دریا از کوئل سبزک از ارتفاع ۲۱۶۰ متر منشا گرفته و بطرف غرب به سمت قلعه نو با شاخه های فرعی خود موازی حرکت می‌نماید و سر انجام عبور از ساحه بویی زیارت به خاک ترکمنستان می‌ریزد. «نوشته داکتر یارمحمد»

دریای آمار

از کوه‌های تیر بند ترکستان منشه گرفته از میان ولسوالی المار می گذرد. آبدی المار از برکت همین دریا می باشد.

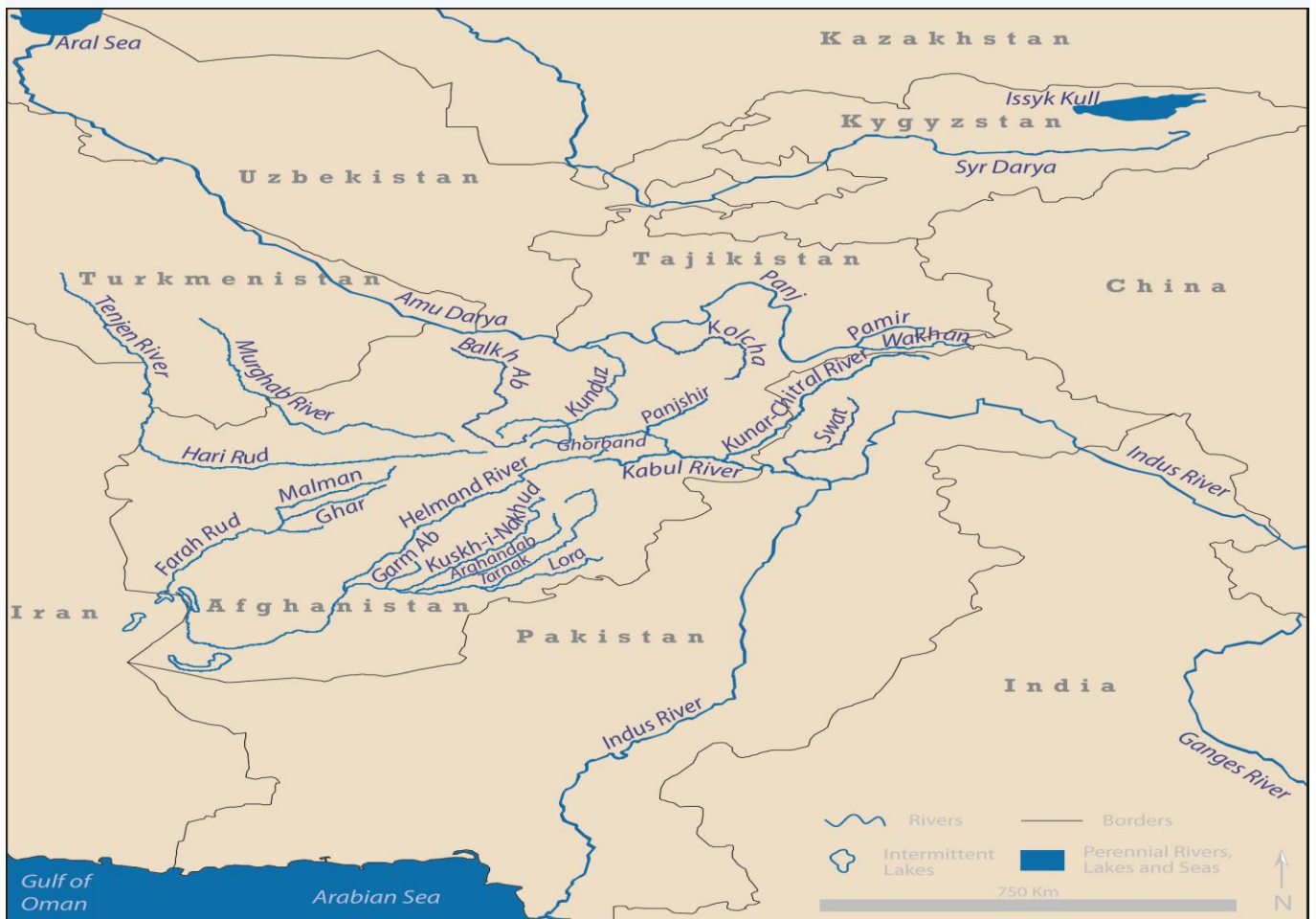
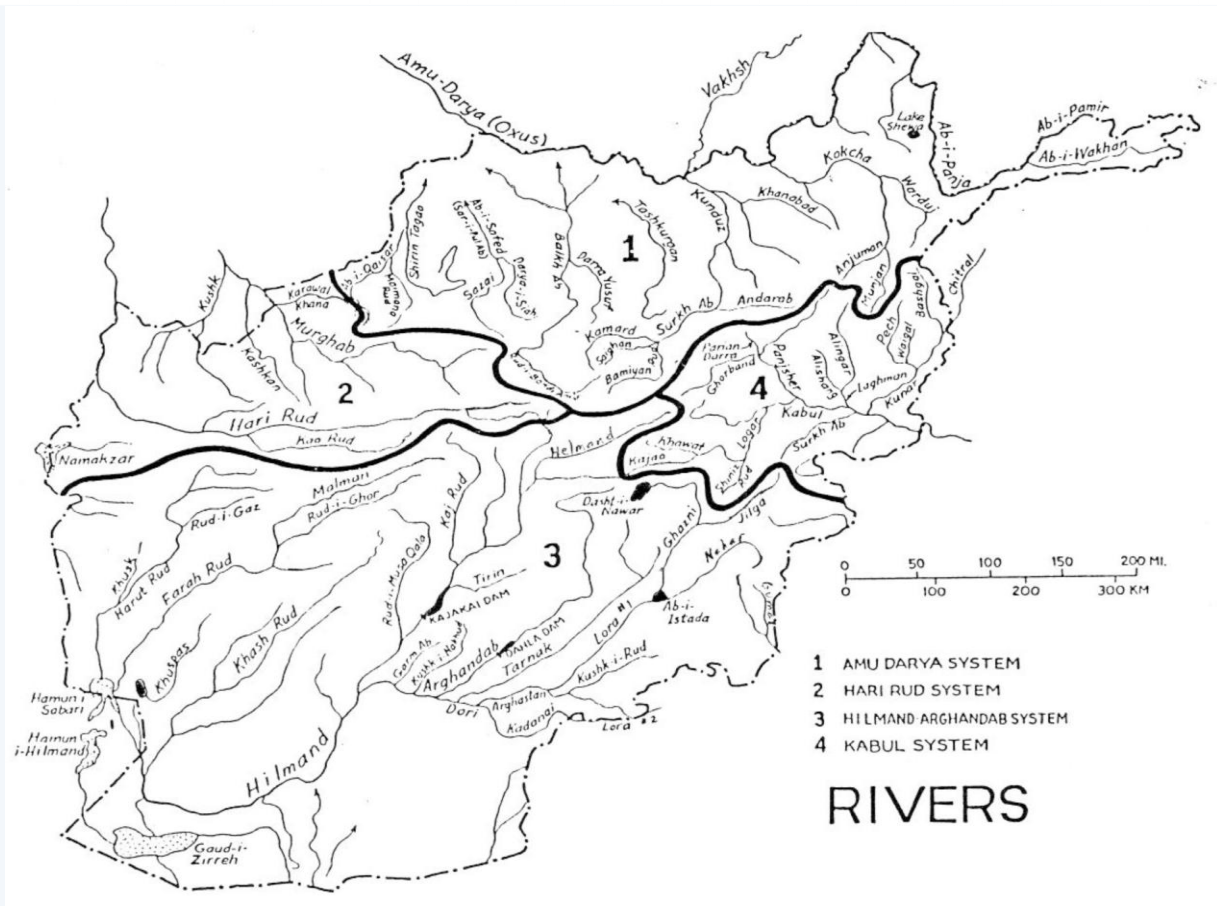
۴. رود مرغاب

این دریا که معاون آن دریای کاشان است از نقطه اتصال سفید کوه و تیربند ترکستان سرچشمه گرفته به طرف غرب در وادی وسیعی جریان دارد. در نزدیکی بالا مرغاب رود قیصار هم به آن علاوه شده و پس از عبور از علاقه پنجه و آق تپیه با رود کشک ملحق میشود و سرانجام پس از طی مسافت ۹۹۰ کیلومتر در ریگستان قراقرم ترکمنستان می‌ریزد.

جدول پنج حوزه آبی افغانستان

اسم رود	الگو	دریای های که با این دریا ملحق میشود	اراض تحت پوشش به کیلو متر مربع	ظرفیت دریا به بیلیون متر مکعب	کشور منبع	به کشور که می ریزد
رود آمو		واخان کیکچه قندز یامیر پنج	۹۱،۵	۲۲		ازبکستان ترکمنستان
رود شمال		شرین ننگاب. سرپل بلخ	۷۱،۷	۱،۸۸		
رود هلمند		هلمند ارغنداب غزنی ترنک ارغستان موسی قلعه	۲۶۴۹	۹،۳۰		ایران
دریای غربی		خاش رود ادرسکن فراه رود هریرودمرغاب کشک گلران وغیره	۷۸،۴	۳،۰۶		ایران ویتنام کمبود
رود کابل		میدان کابل لهوگر شئل غوربند پنجشیر علی شنگ علی ننگار آباد جلال لغمان	۷۷،۷	۲۰،۷۶		پاکستان
مجموعه		۳۳ رودخانه بزرگ	۲۹۶۸،۳	۵۷		

1. بررسی وضعیت رودخانه های افغانستان نوشته داکتر یارمحمد متخصص حفاظت نباتات در ویسایت آریائی
<http://www.ariaye.com/dari10/elmi/yar2.pdf>
2. لست دریا های افغانستان ویکی پدیا انگلیسی
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_rivers_of_Afghanistan
3. دریا و جهیل های افغانستان
[/http://www.afghanonline.com/majorrivers](http://www.afghanonline.com/majorrivers)
4. لست دریا های افغانستان بحر و جهیل های که به آن می ریزند . در کتابخانه بین المللی
http://www.worldlibrary.org/articles/list_of_rivers_of_afghanistan
5. LIST OF RIVERS OF AFGHANISTAN EXPLAINED طور مشرح در ویسایت
[/http://everything.explained.today/List_of_rivers_of_Afghanistan](http://everything.explained.today/List_of_rivers_of_Afghanistan)
6. Some sources indicate that the Ab-e Istadeh lake has a seasonal outlet to the Lora River, a tributary of the Arghistan River in the Helmand basin. See [Integrated Water Resources Management for the Sistan Closed Inland Delta](#) pages 7-8
7. ساختمان آبی افغانستان از تحقیقات USID
http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNABL957.pdf
8. Arrian, John Rooke; Book: [Arrian's History of the expedition of Alexander the Great: and conquest of Persia](#). J. Davis, 1813. 2009-10-06.
- Nigel Cawthorne; Book: [Alexander the Great](#). Haus Publishing, 2004, ISBN 1-904341-56-X. 2009-9-10-06.
- Waldemar Heckel; Book: [The wars of Alexander the Great, 336-323 B.C.](#) Taylor & Francis, 2003, .10 ISBN 0-415-96855-0. 2009-10-06.
- Arrian, James S. Romm, Pamela Mensch; Book: [Alexander the Great: selections from Arrian, Diodorus, Plutarch, and Quintus Curtius](#). Hackett Publishing, 2005, ISBN 0-87220-727-7. 2009-10-06.
- Encyclopedia: Bosworth. C.E.. [Clifford Edmund Bosworth](#). Kabul. [Encyclopaedia of Islam](#). CD-ROM .12 Edition v. 1.0. Koninklijke Brill NV. Leiden, The Netherlands. 1999.
- UNESCO - Salang Station : Jabelusaraï .13
<http://webworld.unesco.org/water/ihp/db/shiklomanov/part'4/ASIA/Afghanistan/2AH`Salang%20at%20Jabellusaraj.htm>
14. دریای ادرسکن
[/http://everything.explained.today/Harut_River](http://everything.explained.today/Harut_River)
- 15.